

Metoderapport “Mann. Utsatt.”

Journalister: Kim Nystøl og Liv Eva Welhaven Løchen, NRK Sørlandet

Fotografer: Per-Kåre Sandbakk/Leif Dalen (grafikk)

Redigering: Per-Kåre Sandbakk

Redaktører: Oddbjørn Rosnes og Inger-Lise Hansen

– Han sa han skulle sjekke om steinene mine var like store

Svein var offer for «pedoreir» som barn.

Forrådt av kroppen **Utsatt for «den perfekte pedo»** **Dømt** **Sjokket**

**NRK forklarer:
Publiserer fordi vi vil bryte ned tabuer i samfunnet**

Prosjekt: Nettvideo-serie, TV-dokumentar, radiosaker og nettartikler om tabuer knyttet til seksuelle overgrep mot gutter. Vi har gravd i menneskeskjebner, rapporter og fagbøker for å vise hva som gjør at gutter og menn sjeldnere ber om hjelp eller anmelder seksuelle overgrep. I dette tilfellet er det vel så mye det vi *ikke* har publisert, som viser hva vi har gjort.

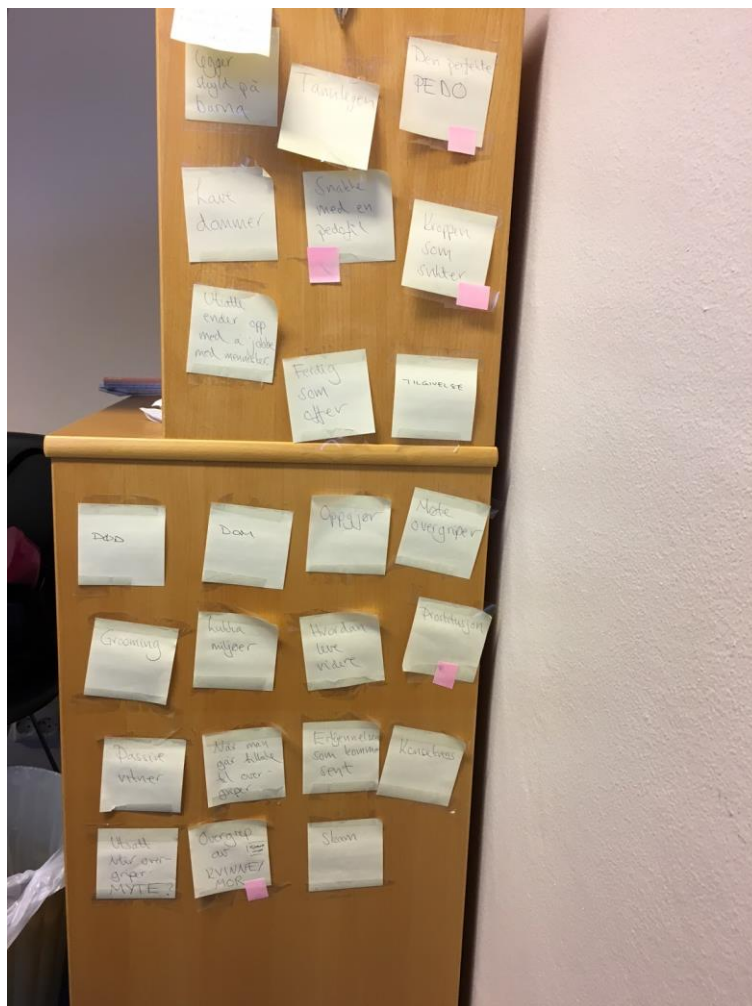
Mandat: Det hele startet med at vår redaksjon ønsket å sette fokus på og knuse tabuer rundt seksuelle overgrep mot gutter og menn. Sommeren 2016 la en gruppe menn som ble misbrukt som barn ut på en MC-tur fra Lindesnes til Nordkapp, en reise som skulle dokumenteres av Penelope-film for dokumentaravdelingen i Bergen. I den forbindelse ble vi oppmerksomme på organisasjonen Utsattmann som stod bak, og som skulle gjennomføre turen for å synliggjøre omfanget av skambelagte tabuer som hindrer menn i å søke hjelp.

Vi ønsket å gjøre noe utover det å omtale reisen som en vanlig nyhetssak, og ble nysgjerrige på hvilke tabuer som faktisk hindrer menn i å anmelde eller å fortelle noen om seksuelle overgrep. Derfor inviterte vi noen av de mennene som stod i spissen for Utsattmann for en dybdesamtale. Vi visste de hadde gjennomgått årevis med terapi, i og med at de har vært synlige gjennom å holde foredrag på ulike arenaer.

Allerede før denne samtalen hadde vi bestemt oss for at vårt mandat skulle være å gå så i dybden på de faktiske problemstillingene at det ville gjøre terskelen for å oppsøke hjelp lavere: Altså det vi ikke hadde hørt i foredragene, det vi ikke hadde lest om i nyhetssakene og det som ingen egentlig snakker om, heller ikke de som har vært utsatt.

Researchfasen: I april 2016 brukte vi en hel dag bare på å bli kjent med, og snakke vidt og bredt med Svein Schøgren og Jarle Holseter i Utsattmann. Vi ba dem fortelle sine og andres historier uten stans, og lyttet åpent og nysgjerrig. Vi spurte dem også om hva de mente var de største tabuene. Tidlig nevnte de misbruk begått av kvinner. Gjennom samtalene meldte det seg da mange spørsmål hos oss. “Hvordan kan små gutter bli voldtatt av en kvinne? Kan små gutter få ereksjon, også når det er noe de ikke ønsker?” er eksempler på spørsmål vi begge lurte på, men kjente stort ubehag ved å stille. Altså ble det også en indikasjon på at det var et spørsmål vi *måtte* stille - og gi svar på. I denne fasen var tankegangen om at dersom vi kjente sterkt ubehag ved en tematikk, var det også desto viktigere å belyse den, for det i seg selv illustrerte et stort tabu.

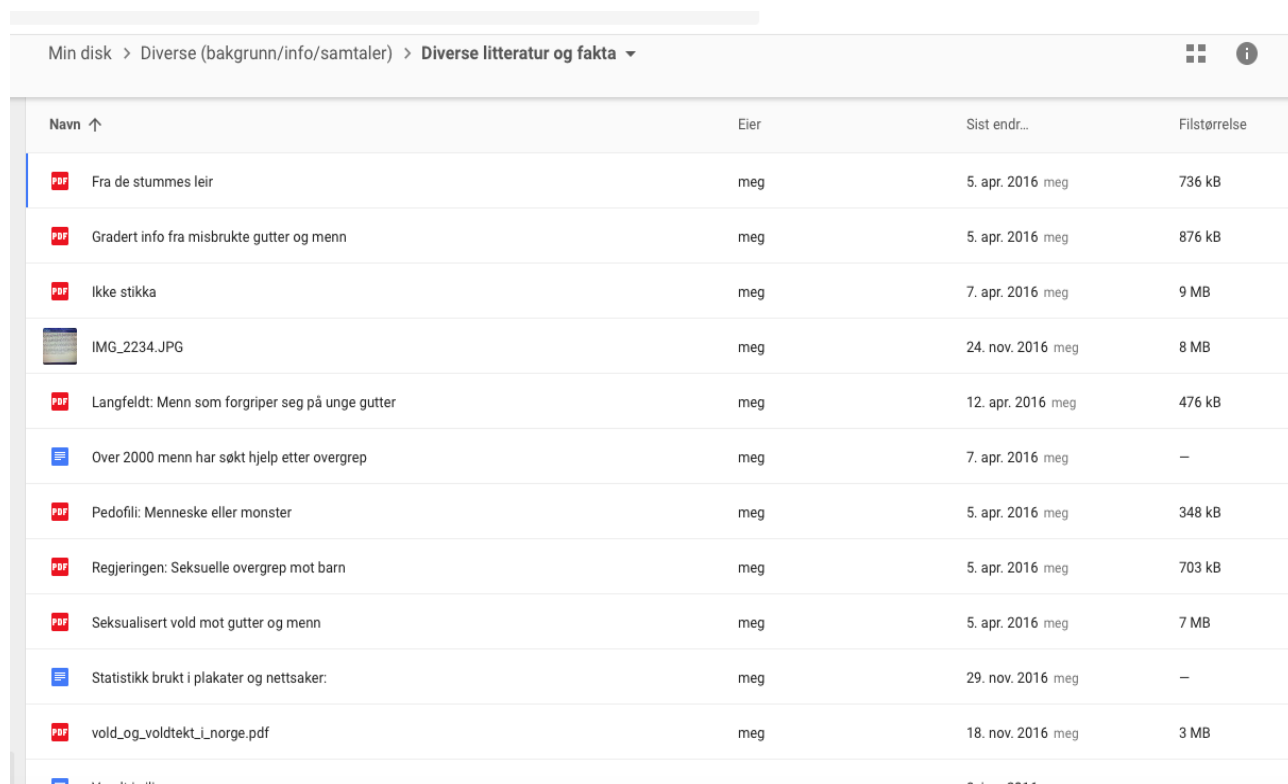
Etter samtalene satte vi oss ned og formulerte alle disse spørsmålene på post-it-lapper. Noen fellesnevnerne ved misbruk av gutter hadde pekt seg ut. For eksempel syntes vi det var veldig rart at mange av historiene inneholdt flere overgripere, som opererte uavhengig av hverandre. Var det virkelig bare uflaks, eller kunne det være noe med de som allerede var utsatt for overgrep som gjorde at de ble utsatt på nytt og på nytt? Slik dro det vi med hverandre, stilte spørsmål om det vi ikke skjønnte og aldri hadde hørt om. Parallelt begynte vi å arbeide bredt med å se om det kunne være noe i det vi lurte på. Et bredt kartleggingsarbeid begynte på våren.

De første notatene var av det "primitive" slaget.

I denne researchfasen kontaktet vi folk over hele landet som hadde jobbet med seksuelt misbrukte gutter og barn. Det ble klart for oss at vi trengte et system som vi kunne jobbe i uavhengig av hverandre, for å samle notater fra samtaler med de muntlige kildene, samt legge inn øvrig skriftlig dokumentasjon. Vi opprettet en egen Google Disk-konto kun for dette

prosjektet, med ulike mapper, undermapper, bilder og undersøkelser. Den ble gull verdt, og det var knapt et sukk vi ikke loggførte.

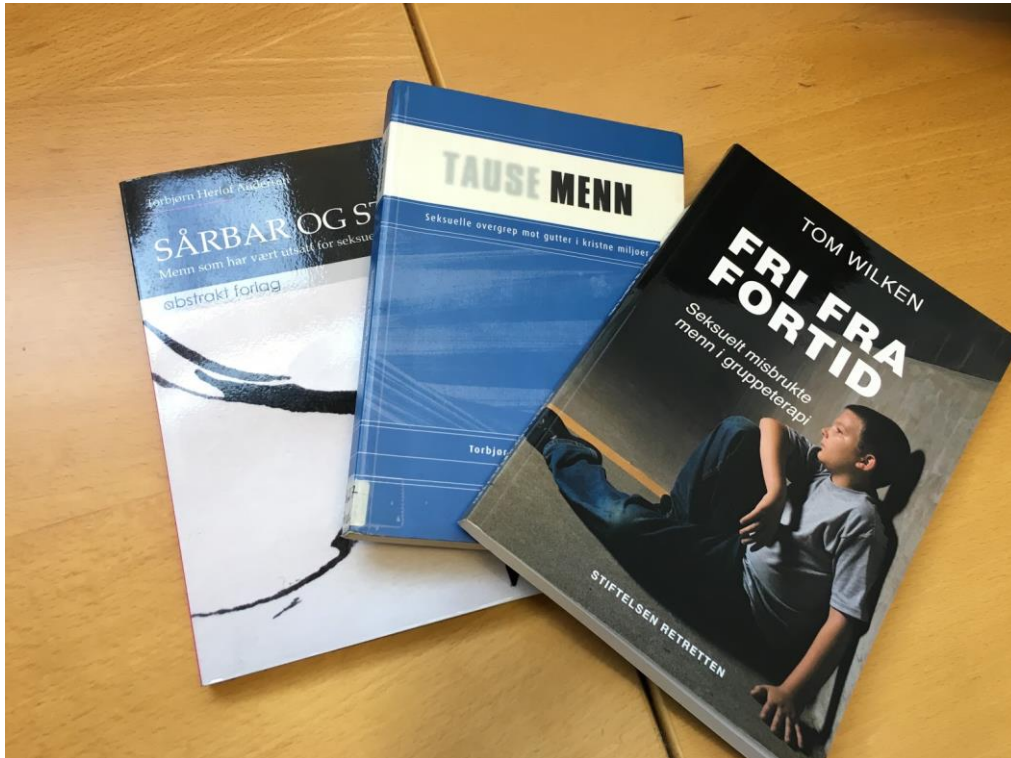
Navn ↑	Eier	Sist endr...	Filstørrelse
 Fra de stummes leir	meg	5. apr. 2016 meg	736 kB
 Gradert info fra misbrukte gutter og menn	meg	5. apr. 2016 meg	876 kB
 Ikke stikka	meg	7. apr. 2016 meg	9 MB
 IMG_2234.JPG	meg	24. nov. 2016 meg	8 MB
 Langfeldt: Menn som forgriper seg på unge gutter	meg	12. apr. 2016 meg	476 kB
 Over 2000 menn har søkt hjelp etter overgrep	meg	7. apr. 2016 meg	–
 Pedofili: Menneske eller monster	meg	5. apr. 2016 meg	348 kB
 Regjeringen: Seksuelle overgrep mot barn	meg	5. apr. 2016 meg	703 kB
 Seksualisert vold mot gutter og menn	meg	5. apr. 2016 meg	7 MB
 Statistikk brukt i plakater og nettsaker:	meg	29. nov. 2016 meg	–
 vold_og_voldtekt_L_norge.pdf	meg	18. nov. 2016 meg	3 MB

Eksempel på bruk av Google disk og systematisering av faglitteratur.

Senere skulle de detaljerte notatene vise seg å bli viktigere enn vi hadde trodd. “Notater”, “etikk” og “litteratur” var de første tre mappene som vi brukte hyppigst. I begynnelsen var notatene først og fremst etter samtaler med fagfolk over hele landet. Vi stilte dem spørsmålene vi hadde, og mange av dem sa de lurte på det samme selv. Det gjorde oss bare mer interessert.

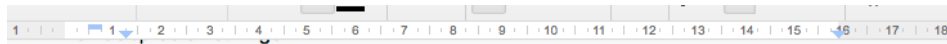
Noen av dem hadde skrevet bøker etter mangfoldige intervjuer med seksuelt misbrukte gutter og menn, som for eksempel Torbjørn Herlof Andersen. Dermed gikk turen til biblioteket for å låne bøker om temaet, men bare det å få tak i bøker om seksuelt misbruk mot gutter var svært vanskelig. Det ble flere spesialbestillinger og mye gjennomlesing i denne fasen, hvor vi kartla

enda flere fellesnevner.

Særlig rapportene fra alle sentrene mot incest og seksuelt misbrukt ble viktig, hvor vi fikk bekreftet at for eksempel mødre som forgriper seg er mer vanlig enn hva vi hadde trodd. Dermed kunne vi sette strek under stadig flere temaer som utgangspunkt. Til slutt endte vi opp med følgende:

1. Seksuelt misbrukte gutter blir utsatt gjentatte ganger, uavhengig av hverandre. (Arbeidstittel: Brennmerket)
2. Gutter som misbrukes, plages av enorm skam siden de opplever ereksjon. Dermed tror de at de har vært med på overgrepet selv og oppsøker sjeldnere hjelp. (Arbeidstittel: Forrådt av kroppen)
3. Seksuelt misbrukte går ofte tilbake til overgriper, fordi overgriperen er “snill” og for å få det overstått. (Arbeidstittel: Den perfekte pedo)
4. Over halvparten av små gutter oppgir en kvinne som overgriper, og mødre er overrepresentert. (Arbeidstittel: Kjære mor)
5. Hvordan rettferdiggjør overgripere det de gjør, når de vet det er galt? (Arbeidstittel: Pedofil samvittighet)

- De "snille" overgriperne er de verste. Den perfekte pedo.
- Overgrep i lukkede miljøer, for eksempel kristne miljø eller idrettsmiljø.
- Overgrep der overgriperen er mor til offeret. Når den største tillitspersonen forgriper seg på deg er noe av det verste.
- Den som forgriper seg, hvorfor gjør han eller hun det?
- Erkjennelsen over at man har blitt utsatt for overgrep er voldsom, og kan komme svært seint i livet som en flodbølge. Det tar i snitt 18 år fra man er utsatt til man forteller om det.
- La alle barna komme til meg - overgrep i kristne miljøer
- Skammen man opplever etter å ha blitt utsatt for overgrep.
- Skammen i gå tilbake til overgriperen.
- Hvordan leve videre etter å ha blitt utsatt for et seksuelt overgrep? Ofte et liv i rus/psykiatri/uførhet.
- Mange som utsettes for seksuelle overgrep kjenner overgrepsmannen fra før.
- Hvordan fungerer kroppen som blir utsatt for overgrep? Kroppen sier ja men hodet nei. Også fungerer ikke kroppen senere i livet.
- Prostitusjon blant dem som er utsatt for overgrep i ung alder er vanlig.
- Brennmerket - Er man utsatt kan man ofte bli det igjen. Man blir brennmerket.
- Foreldrene til ofrene er passive vitner til overgrepene/overser overgrepene
- Avkreft myten om at de som blir utsatt blir overgripere.
- Grooming, hvordan den pedofile planlegger

Slik så et av tankekartene i disken ut.

Planlegging: Etter at vi hadde spikret hvilke temaer vi ville belyse, begynte vi å diskutere hvordan vi ville gjennomføre det. Gjennom dokumentaravdelingen i Bergen var vi gitt visse rammer innenfor budsjettet, og bestillingen var på 4-6 episoder til NRKs nettspiller, samt 3-5 XL-saker i featureformat til NRK.no, pluss eget opplegg til sosiale medier. Ansvaret for some måtte ivaretas av oss av etiske hensyn, noe vi kommer tilbake til. Ellers stod vi fritt. Vi tenkte hele tiden på fokus, og at det ville fremstå som mest ryddig å knytte en tematikk til et menneske. "Luksusproblemet" bestod i at vi oppdaget at alle vi var i kontakt med hadde så mange av disse tabuene som fellesnevner. Samtidig bekreftet det at vi var inne på noe temamessig. Vi brukte mye tid i denne fasen på å finne mennesker vi kunne være sikre på ville takle belastningen, inkludert deres familie, og som virket solide nok til å kunne stå hele løpet ut. Her hadde nevnte Schøgren og Holseter pekt seg ut som gode kandidater. Gjennom arbeidet deres i organisasjonen Utsattmann satt de på flere potensielle kilder i sitt nettverket, som vi begynte å sjekke ut.

Vi brukte mye tid på dybdesamtaler med andre misbrukte, og reiste også langt for å møte folk personlig. I ettertid ser vi at det var veldig viktig. Noen av detaljene i dette arbeidet kan vi

ikke gå nærmere inn på av hensyn til kildevernet, og siden vi mye senere unnlot å publisere historier av etiske og juridiske hensyn. Det kommer vi tilbake til.

Etterhvert satt vi igjen med fire menn som vi tenkte kunne belyse de ulike temaene fra utsatt-perspektivet. Den dømte overgriperen fant vi gjennom en klinikk som driver med terapi for overgripere. Det var ikke gjort i en fei. Vi brukte om lag fire måneder (mens vi jobbet med andre ting) i perioden mai-august på å finne navn og telefonnummer til en dømt overgriper som kunne tenke seg å belyse dette så inngående og selvransakende som mulig. Vi var i kontakt med flere, men når det kom til stykket var det ingen som ville på grunn av den brede dekningen vil skulle ha. Den mest passende beskrivelsen på arbeidsmetoden her er trolig innstendig mas og en manglende lyst til å gi opp. Vi *måtte* ha overgriperen, og leste igjen flere artikler, publikasjoner og bøker om forskning på hvem som forgriper seg på gutter, og hva som kan ligge bak. Det var faktisk en nødvendighet for å få den nødvendige tilliten hos fagpersonene som kunne gi oss den informasjonen og personen vi trengte. Vi opplevde nærmest å bli testet på kunnskapsnivået før vi ble tatt inn i varmen i fagmiljøet, og var på nære nippet til å gi opp da det omsider tikket inn en SMS med navn og telefonnummer. Det ble et avgjørende øyeblikk, i og med at kun denne personen kunne gi oss overgriper-perspektivet, noe vi betraktet som avgjørende for en fullstendig og bred dekning.

Etikk: Det fremsto tidlig klart at vi ble nødt til å prioritere etikken svært nøye. I og med at utgangspunktet var å knuse tabuer, uten filter, ville det kunne innebære en ekstra påkjenning for alle involverte. Det fikk også konsekvenser for kildene vi skulle velge, i og med at vi ikke ville risikere at de skulle oppleve å få en psykisk knekk i ettertid. Derfor ble det viktig å være ekstremt nøye på at de hadde inngående kunnskap om hvor bred dekning vi planla, i hvilke formater, og hvordan vi ville velge fokus knyttet til deres historie. Det var også viktig å sørge for at de hadde støtte blant familier og venner i den grad det var mulig.

Etter at vi hadde bestemt oss for personer og tematikk, begynte vi med en kartlegging av historiene. Vi fant frem gamle dommer der det eksisterte, og vi sjekket også eventuelle dommer mot casene vi hadde valgt. De fikk tidlig beskjed om at vi kom til å sjekke deres rulleblad, i og med at vi ikke kunne risikere at noen av dem hadde utført overgrep selv, og at det hadde gått “under radaren” vår. Det hadde de full forståelse for, og der det forelå domfellelse mot en av dem for andre forhold, hadde vi allerede blitt opplyst om dette fra vedkommende.

Noen av dem hadde såpass kompliserte familieforhold, at vi måtte ta en konkret vurdering på hva vi ikke kunne bry oss om av eventuelle protester, og hva som måtte tillegges mer betydning. Som ved det meste av presseetikk finnes det ikke absolutte svar, så vi hadde telefonmøter med etikkredaktør Kalbakk og jurister i NRK flere ganger for å avklare disse spørsmålene på detaljnivå. For eksempel stod en av casene frem med en historie om misbruk utført av en onkel. Flere hensyn måtte veies opp mot hverandre, og her må disse problemstillingene generaliseres noe ettersom opplysninger vi sitter på ikke kan videreformidles. Arbeidsmetoden i dette tilfellet kan også overføres til de andre temaene og casene, hvor vi baserte oss på følgende stikkord. Her var temaet “forrådt av kroppen”:

1. Hvilke andre onkler kan bli mistenkeliggjort?
2. Overgriperen har sonet en dom, og er juridisk sett “ferdig” med det. En massiv pressedekning vil kunne bidra til identifisering, også på eventuelle barn vedkommende måtte ha. Navn, bosted og sivilstand var faktorer som ble tatt med i betraktningen her.
3. Ved incesthistorier, er det også andre familiemedlemmer som berøres. Hvordan vil de kunne skades av eventuelle beskyldninger, identifisering?
4. Egne barn til case. Når det for eksempel er snakk om detaljer om ereksjon og orgasme under overgrep, må vi tenke på hvordan det vil påvirke barnet til han som forteller. Alder og sosial situasjon, kjennskap til overgrepene fra før og gjennomsyn før publisering sammen med redaktør ble viktige faktorer. Vi sendte også ut epost til kontaktlærerne i god tid i forveien, slik at eventuelle slengbemerkinger eller reaksjoner kunne fanges opp tidlig. Av samme grunn tok vi særlige hensyn til hva vi publiserte på “unge arenaer” som sosiale medier. Derfor kunne vi ikke overlate desking og klipping av some-videoer til some-desken i Oslo, slik vi trolig ellers ville gjort. Det å ha kontroll på materialet til enhver tid, slik at desking ikke skulle bli gjort i flere ledd, var ekstremt viktig, siden mange av de etiske hensynene lå på detaljnivå, og små avvik kunne få store konsekvenser.
5. Onkelen ble dømt i to instanser, altså var det liten grunn til å betvile troverdigheten.
6. Familiemedlemmer som kunne tenkes å bli berørt, samt den dømte overgriperen ble informert i brevform før publisering. Ingen skulle få ubehagelige overraskelser ved publisering.
7. Case hadde gjennomgått omfattende terapi over flere år, og hadde tidligere stått frem med sin historie på offentlige arenaer, blant annet gjennom arbeidet i organisasjonen Utsattmann.

8. Hensynet til ytringsfriheten, sett i kombinasjon med viktigheten av hans historie og troverdighet ble til slutt avgjørende for at vi valgte å publisere. En totalvurdering og “magefølelsen” ble viktig.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

NRK SØRLANDET

Julius Hougens plass 2
4608 Kristiansand S

[Skriv inn navnet på mottakeren]

[Skriv inn mottakerens adresse]

Serie om seksuelle overgrep på NRK.no

Vi vil med dette informere om at (navn) kommer til å delta i en serie kalt "Mann. Utsatt." som vil bli publisert på nrk.no (dato). Rammen for publiseringen er fem større nettsaker med video, hvorav fire handler om ulike temaer om det å være utsatt for seksuelle overgrep. Den femte er et anonymisert intervju med en som har vært dømt for seksuelle overgrep, og er ferdig med soning.

Temaet for publiseringen som har gjort at du blir informert heter "....." og fortelles av (navn)

Det vil også bli produsert en egen dokumentar som sendes på NRK(1/2) den (dato), hvor disse historiene flettes sammen. Sosiale medier vil være en arena hvor dette stoffet også vil bli publisert. En egen temasending på Norgesglasset er planlagt til (dato).

Grunnen til at vi velger å publisere dette så bredt, er at vi ønsker å sette søkelyset på sterkt tabubelagte sider av seksuelle overgrep mot gutter og menn. Vi mener de ulike undertemaene som hver historie baserer seg på, har vært lite belyst i media og kan bidra til å senke terskelen for å oppsøke hjelpeapparatet og anmelde overgrep.

Eksempel på brev som ble sendt ut før publisering.

I et av de andre tilfellene, var overgriperen en markant person i en liten bygd. Noe av bakgrunnen for at at han kunne tiltrekke seg så mange barn (det var snakk om flere titalls), var at han eide en del spesielle attraksjoner som på den tiden var veldig sjeldne. Noen av disse attraksjonene var også en del av overgrepshistoriene, som kunne vært et poeng å fortelle om i forhold til hvordan traumer fester seg når det gjelder lyd, lukt etc. Men i og med at det var snakk om såpass mange barn, hvor noen fortsatt bærer på hemmeligheter og sliter med senskader, ville det å gå ut med de opplysningene kunne virke som en ekstra belastning og virke unødvendig identifiserende. Det ville fort kunne blitt en snakkis i bygda selv i dag, om “hvem som vanket i huset hos NN”. Derfor var vi nøye på å ikke fortelle mer enn det som var absolutt relevant for fokus. Etter publisering var det noen av lokalavisene som gjorde et poeng

ut av at “Mann. Utsatt.” hadde ført til en del endringer i lokalsamfunnet, hvor noen av disse attraksjonene fortsatt hadde en sentral plassering. Vi valgte å ikke omtale disse konsekvensene selv, ettersom vi ville ivareta den samme etiske vurderingen gjennom alt vi publiserte.

Så til det som har opptatt oss mest, og som er vanskeligst å si noe om. I dette tilfellet er det ikke nødvendigvis bare det vi *har* publisert, som vi mener er viktig i en metoderapport. Her er det vi *ikke* har publisert vel så viktig.

Vi har bokstavelig talt sjekket i hjel saker, noe vi aldri ville fått muligheten til om det ikke spesifikt var satt av tid til etikkarbeidet. Som journalister i en hektisk “hverdagsturnus” er det lett å tenke at historien til en god case skal publiseres uansett. På et av temaene hadde vi flere ferdigskrevne featureartikler, som aldri vil se dagens lys, av flere grunner. Noen av de vi opprinnelig hadde tenkt å bruke, måtte vi gi beskjed om måtte droppes. I ett av tilfellene var intervjuer og opptak gjort, innslag ferdig redigert og artikkel skrevet. Heller ikke her kan vi gå for detaljert inn på hva som ble avgjørende, men en kombinasjon av ovennevnte kriterier og juss ble avgjørende. Vi brukte også arbeidsnotatene fra måneder tidligere her. I et annet tilfelle fikk et annet anonymt case en psykisk reaksjon etter hele artikkelen var sendt til ham for gjennomlesing. Det viser betydningen av å ha god tid og heller være raus med gjennomlesningen av hele artikkelen, og ikke bare sitatsjekk.

Da måtte vi heller leve med at “malen” vi hadde sett for oss, med video og egen nettartikkel til hvert tema, ikke ble realisert. Vi hadde ikke en egen episode til nettspilleren om mor som overgriper, som kanskje var det viktigste, men også definitivt vanskeligste temaet. Der og da følte vi at prosjektet hadde fått en skavank og en mangel. Nå ser vi det tvert imot som et bevis på at vi gjorde en grundig jobb.

I de sakene hvor vi omtalte overgrep uten dom, brukte vi mye tid på å sjekke dette via andre kanaler i den grad det var mulig. Et eksempel fra en av de sakene som ikke ble publisert, viser hvordan vi forsøkte å jobbe så bredt som mulig for å sikre at historiene var vanntette. I det konkrete tilfellet fikk vi tak i skriftlig kommunikasjon og kopi av bankoverføringer fra nyere tid mellom offer og overgriper, hvor sistnevnte hadde overført penger som kompensasjon for det som ble gjort, etter at han som var utsatt for overgrep hadde skrevet et brev og bedt om rettferdighet.

Når det gjelder kilden som ble dømt for overgrep, var det som sagt veldig vanskelig å få tak i ham. Her satte vi av tid og ressurser til mye research. Det første vi gjorde var å få tak i dommen, og lese den flere ganger for å få den “under huden”. Dommen var veldig omfattende og gjaldt flere ulike forhold. Vi måtte kunne den på rams for å kunne stille de riktige kritiske spørsmålene i opptakssituasjonen. På grunn av geografisk avstand til kilden, snakket vi mye sammen på telefon og gjorde grundige notater også her, som vi sammenlignet med dommen. Vi fikk ikke møte ham personlig før han kom til Sørlandet for opptak. Derfor satte vi av en hel dag i forkant til å bli bedre kjent, gjøre ham trygg på settingen, besvare spørsmål og informere om publiseringsstrategi og også informere om kritiske motspørsmål og vinkling. Der og da var det viktigste at alle, også han, skulle føle seg trygg for å kunne by på seg selv og sin historie på en mest mulig fri måte. I ettertid ser vi også at den tilliten det innga, ga oss en ny sak, nemlig saken med hans familie, som belyser et perspektiv man ikke så ofte får innsyn i. Her ga kildepleien avkastning vi ikke hadde sett for oss. Nær kontakt med familien, ekspartner og barn, viste ikke bare at han hadde deres støtte som vi skrev om, men det bidro også til at vi kunne formidle et mer personlig bilde av en som var dømt for overgrep.

Det var også andre etiske hensyn, ikke minst ofrene for overgrepene. Selv om casen var anonymisert, var det mulig å tenke seg at ofrene kunne kjenne ham igjen og oppleve det som en tilleggsbelastning. Vi måtte derfor informere dem, men et brev fra NRK kunne også virke som et overtramp og unødvendig invaderende. Derfor tok vi veien via bistandsadvokaten, som informerte ofrene. For å illustrere hvor viktig det var å være sikre på at vi ikke glemte noe, noterte vi også slike detaljer i Google disk, som for eksempel “tredje telefonsamtale med bistandsadvokat”, hvor vi samlet dokumentasjon på hvilke bekreftelser som var gjort og på hvilket tidspunkt. Det ble gjort gjennomgående, og uten Google disk hadde vi trolig ikke klart å koordinere våre notater på en såpass detaljert og alltid oppdatert måte. Med egen app på telefonen, kunne vi også legge inn tilleggsopplysninger som måtte komme utenom arbeidstid, og det var det mye av i disse sakene. I store prosjekter er det lett å miste oversikten, og å glemme hva man har gjort og hva man skal gjøre. Oppdaterte sjekklister ble derfor viktig for å få utnyttet tiden best mulig.

I valget av vinkling av saken om han som begikk overgrep, besluttet vi tidlig at han skulle få lov til å fortelle sin historie. (Selvsagt ikke uten kritiske spørsmål!) Men den offentlige debatten om overgrep er ofte preget av temaer som kjemisk kastrering, gapestokk og lignende. Hele grunnideen har vært å belyse tabuer knyttet til overgrep mot gutter. Å ha

begått overgrep er også et tabu, og hvis man skal komme et tema til livs må man heller ikke glemme å stille spørsmål til de som står bak. Ved å få innsikt i hvilke tanker han hadde den gang og nå, kan være et viktig bidrag til debatten om straff og terapi.

Språkbruk: Som nevnt innledningsvis ville vi ikke ha filter, ettersom barn som utsettes for overgrep ikke kan velge seg et filter. Så da de vi intervjuet brukte formuleringer som ”smaken av gammelmannspikk”, hadde vi selvsagt noen runder på hva som var greit å publisere. Det ble særlige hensyn til hva som kunne sendes på lineær TV kontra i nettvideo-spillere. Lineær TV stiller noen krav til aldersgrenser, og til slutt ble det satt tolv års aldersgrense, og sendetidspunkt til 22.30. Vi kuttet det mest eksplisitte til TV-versjonen, men beholdt det meste til nettproduksjonene. Kort oppsummert: Dette er virkeligheten for overgrepsutsatte, og da er det vår plikt å formidle den. Vi lagde dessuten en pilot som vi testet ut på kollegaer internt, for å sonde terrenget på om vi hadde gått for langt, og for å skaffe verdifull erfaring til opptak og klipping:

Piloten ble ikke bare viktig for å teste etikk og språkbruk, men også for å innse at mørke bukser ikke var et bra antrekk. (Selv om vi i grunn visste det fra før...)

Det at vi droppet reporter-speak var et bevisst valg vi tok tidlig i prosessen. Her var det viktig at historiene fikk leve i en egen ro, uten vår innblanding som en forstyrrende faktor.

Kildepleie og menneskelig påvirkning: Vi brukte mye mer tid enn vi hadde trodd innledningsvis på tett kontakt med alle de som fortalte sin historie, både de som ble publisert og ikke. Det er kanskje ikke spesielt fagforeningsvennlig, men det ble en del mailskriving og SMS-er utenom arbeidstid. Vi opplevde at det var naturlig å svare nokså umiddelbart på e-poster som kunne inneholde tanker, spørsmål eller uro, og at det var viktig for å ivareta alle på best mulig måte. Når det gjelder et såpass sårbart tema som seksuelle overgrep hvor folk må utlevere seg selv i detalj, er det umulig å ikke bli berørt som menneske. Balansegangen mellom det å bli berørt, men ikke satt ut, har vært noe vi måtte lære oss underveis. Det er også en balansegang mellom det å ha en god og nær kontakt med kildene, men ikke bli for vennskapelig. Når det er sagt, opplevde vi det ikke som et problem, men det var greit å være bevisst. Vi har fortsatt hatt kontakt med kildene en god stund etter publisering, både fordi det oppleves som naturlig og en del av ansvaret for å ivareta dem etter publisering.

Publisering: Litt av tanken bak prosjektet, var at deknningen skulle være så bred og samtidig at det ville være svar på eventuelle spørsmål på tvers av artiklene. Eller sagt på en annen måte: Dersom en som har vært utsatt for seksuelle overgrep, leser artikkelen om det å være utsatt flere ganger, men selv følte at sitt største tabu var å få ereksjon under overgrepet, skulle all denne informasjonen være tilgjengelig samtidig. Mediedekning kan i seg selv være en trigger, og mange som har vært utsatt for overgrep som barn fortrenger hendelsene til godt opp i voksen alder. Når de først blir eksponert for svært personlige og sterke historier kunne det i seg selv bidra til å få fart på eventuelle minner, og vi så på det som viktig at de kunne få svar på de viktigste med en gang. Av samme grunn opprettet vi faktabokser med direkte link til alle hjelpesentre og telefoner, og de lå i alle sakene. Det samme gjaldt for de med overgrepstanke, men der er ikke tilbudet så stort.

Publiseringsmetoden ble valgt også av hensyn til leserne. Når man hører om overgrep av mødre mot sine sønner, kan det være vanskelig for leseren å forstå hvordan det er fysisk mulig. (Eks. Hvordan kan gutter få ereksjon i den grad at en voldtekt av mor er mulig?) Derfor måtte vi koordinere disse sakene på en egen måte, noe vi måtte planlegge spesifikt ved hjelp av Jon Kaare Bjerkan og Glen Imrie på Marienlyst, som lagde et eget "belte" hvor alle sakene ble lagt:

Mann.Utsatt.

Om lag hver tolvte gutt utsettes for overgrep, men mørketallene er store. Tidligere utsatte menn belyser de største tabuene, sammen med en dømt overgriper og hans familie.

Skjul flere artikler

Brennmerket

Da Svein ble utsatt for det første overgrepet, følte han seg merket. Den neste overgriperen fant ham lett.

«Den perfekte pedo»

Jarle flyktet fra vold og rus til det han trodde var trygghet. Overgriperen virket snill, så Jarle gikk tilbake.

Forrådt av kroppen

Da Johnny ble misbrukt av onkelen, fikk han selv ereksjon og orgasme. Skammen ble enorm.

Dømt

«Pål» begikk overgrep mot flere mindreårige gutter. Han mener det skyldtes en kjærlighetshunger.

Sjokket

Da «Pål» ble arrestert for overgrep, raste sønnens verden sammen. Så ble han farens støttespiller.

Samtidig brukte vi en del tid på en publiseringsplan og koordinering med alt fra Dagsnytt, Norgesglasset, lokale sendinger og sosiale medier-deskene i Oslo.

Konsekvenser: Organisasjonene som hjelper seksuelt overgrepsutsatte, merket en stor pågang i tiden etter publisering. Det de også sier, er at de tror de vil se langtidskonsekvensene i løpet av 2017, ettersom mange trenger tid til å motivere seg for å ta kontakt med hjelpeapparatet. Utsattmann.no opplevde en tidobling av trafikk på sine hjemmesider, og jobbet døgnet rundt. FMSO rapporterte også om en markant økning på sin hjelpelinje, i tillegg til at seksuelt misbrukte fra hele landet (og utlandet) tok kontakt med veileder Raymond Lønberg ved SMSO Agder som ble brukt som fagkilde. Vi som journalister fikk flere tilbakemeldinger fra seksuelt utsatte menn, den ene ble også omsider brukt i saken om voldtekter begått av mor. Flere lokalaviser meldte som tidligere nevnt, at en tung kamp for mange seksuelt utsatte i en liten bygd, omsider opplevde rettferdighet.

Her er noen av konsekvensene som ble synlige rett etter publisering:

- <https://www.nrk.no/sorlandet/enorm-pagang-fra-overgrepsutsatte-menn-1.13271426>
- <https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-soerlandet/DKSL99121516/15-12-2016#t=8m22s>
- http://www.indre.no/nyheter/aurskog/overgrep/ble-rort-av-forvandlingen/s/5-25-49843?ns_campaign=editorial.article&ns_mchannel=editorial.facebook&ns_source=editorial.facebook&ns_linkname=editorial.share.article&ns_fee=0
- <http://www.indre.no/nyheter/overgrep/aursmoen-skole/overgrepsoffer-lettet-over-at-dyresamling-er-fjernet/s/5-25-48516>

Opprinnelige publikasjoner:

<https://www.nrk.no/sorlandet/xl/brennmerket-1.13132123> (Publisert søndag 4.desember, “frontet” på nrk.no samme dag.)

<https://www.nrk.no/sorlandet/xl/forradt-av-kroppen-1.13135596> (Publisert søndag 4.desember, “frontet” på nrk.no 5.desember)

<https://www.nrk.no/sorlandet/xl/utsatt-for-den-perfekte-pedo-1.13135600> (Publisert søndag 4.desember, frontet på nrk.no 6.desember)

<https://www.nrk.no/sorlandet/xl/domt-1.13175994> (Publisert søndag 4.desember, frontet på nrk.no 7.desember)

<https://www.nrk.no/sorlandet/xl/-modre-voldtar-1.13153616> (Publisert 8.desember, denne fikk vi hull på etter publisering av de andre sakene og kastet oss rundt med de vi hadde.)

<https://www.nrk.no/sorlandet/xl/sjokket-1.13221431> (Publisert 4.desember, frontet 9.desember på nrk.no)

<https://tv.nrk.no/serie/mann-utsatt/DKSL60004616/sesong-1/episode-1> (Nett-TV-spiller, alle skal fortsatt være tilgjengelig)

<https://tv.nrk.no/serie/mann-utsatt/DKSL60004716/sesong-1/episode-2>

<https://tv.nrk.no/serie/mann-utsatt/DKSL60004816/sesong-1/episode-3>

<https://tv.nrk.no/serie/mann-utsatt/DKSL60004916/sesong-1/episode-4>

TV-dokumentar, sendt mandag 12.desember kl 22.30:

<https://tv.nrk.no/program/DKSL60004316/mann-utsatt>

<https://www.nrk.no/sorlandet/derfor-publiserer-vi-1.13255898>

Kristiansand, 16.januar 2017, Liv Welhaven Løchen og Kim Nystøl